

do■co_■mo_■mo_србија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1 ФОТОГРАФИЈА ОБЈЕКТА

0.1. **Наслов фотографије**
Зграда Музеја 25. мај

0.2. **Извор**
Разгледница, из приватне колекције Милоша Јуришића

0.3. **Датум**
1962. година

Шифра у локалној бази података
REC-RS-011-b-0002

1. ИДЕНТИТЕТ ОБЈЕКТА

1.1.	Данашњи назив објекта
Музеј историје Југославије (МИЈ) – Музеј 25. Мај	3
1.2.	Варијантни или претходни/оригинални назив
Музеј дарова председнику	4
1.3.	Назив улице и број
Ботићева 6	5
1.4.	Град
Београд	6
1.5.	Покрајина/општина
Савски венац	7
1.6.	Поштански број
11000	8
1.7.	Држава
Република Србија (изграђено у ФНРЈ/СФРЈ)	9
1.8.	Позиција у оквиру глобалног позиционог система
44°47'17.2" N, 20°27'08.0" E	10
1.9.	Класификација/типологија
REC – рекреација: музеј	11
1.10.	Статус и датуми заштите
Добро које ужива статус претходне заштите у склопу Просторне културно историјске целине (ПКИЦ) Сењак, Топчидерско брдо и Дедиње.
Током 2015. године је покренута иницијатива за валоризацију и проглашење Музеја 25. мај са околином за културно добро.	12

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

2.1.	Оригинални нацрт/намена
Музеј дарова/поклона председнику републике (Музеј Председника Републике).
Музеј је наручен и пројектован као наменски грађен музејски објекат, први наменски изграђен објекат те врсте у Београду, са изложбеним простором и просторијама за чување, одржавање и рад на експонатима – у овом случају то су збирке поклона које је добијао председник ФНРЈ/СФРЈ Јосип Броз Тито од 1945. године. Збирке поклона, од којих је (и данас) најбројнија збирка штафета, су до тада биле изложене у мањем објекту у непосредној близини резиденције у Ужичкој 15, који није имао адекватне капацитете за чување и презентовање. Након интерног конкурса почетком 1960. године, одабрано је решење Михаила Јанковића, којим је дат нацрт за зграду Музеја дарова (и данас је у истом облику) и за уређење партера приступног платоа на падини између Ботићеве улице и Булевара Октобарске револуције, које је садржало централно постављену каскадну фонтану | 13 |
|------|---|----|

и зелене површине са дрворедима и приступним стазама по ободу, а накнадно и намештај за музеј.

Интегрални део објекта јесу и **мозаик на фасади са представом бораца и радника** (аутор Бошко Карановић), **фреска „Живот, страдања и борба народа на подручју краја председника Јосипа Броза Тита од средњег века до ослобођења“** (аутори Раул Голдони, Маргарита Тркуља) и **релеф са приказом путовања Јосипа Броза Тита** до 1962. године (аутор непознат).

Од самог почетка објект је пројектован, реализован и користи се у континуитету до данас као музејска установа, која је намењена јавности и отворена за публику.

Објект музеја је према пројектном програму био намењен за смештај збирке поклона, пре свега штафета, са око 7000 експоната/артефаката. У складу са тим, у објекту су биле „под једним кровом“ све просторије неопходне за технолошко функционисање музеја. У приземљу су смештени депои (магацини), конзерваторско одељење, студио, канцеларије кустоса, биоскоп, гардероба, а на спрату стална поставка поклона у бочним траковима и централном холу и изложба слика у средишњој галерији, а атеље конзерватора и салон у залеђу објекта. Међутим, број експоната је јако брзо премашио пројектоване капацитете објекта, па су накнадно саграђени и други објекти који данас чине комплекс Музеја историје Југославије (МИЈ), односно музеју су уступани и изнајмљивани помоћни објекти на другим локацијама, а чиме су се повећавали просторни капацитети музеја.

2.2. Датуми: наруџбина/завршетак

Иницијална идеја за изградњу новог објекта се јавила већ средином 1950-тих година, када је Тито наговестио да би желео да поклони које је добијао приликом путовања и на разним свечаностима у земљи и иностранству, буду изложени тако да их грађани могу видети. Током 1958. године почињу припреме за оснивање Музеја Револуције и Музеја Председника Републике у оквиру њега. Архитекта Драгиша Брашован износи идеју о Музеју Председника Републике Јовану Веселинову, председнику скупштине НР Србије, те почињу неопходне припреме кроз сарадњу са музеолозима и процену збирки које су тада биле смештане и излагане у помоћној згради резиденције у Ужичкој 15. Комисија (у саставу: Момчило Стевановић, научни сарадник Народног музеја Србије, Богдан Богдановић, доцент на Архитектонском факултету и Миодраг Протић, управник Модерне галерије) обилази збирку поклона и даје своје препоруке по увиду у садржај и величину збирки. Ова препорука се може посматрати и као својеврсни први пројектни програм Музеја 25. мај, на основу којег се приступило даљем раду на планирању и изградњи објекта.

Пошто су обезбеђена средства и услови за изградњу, Град Београд, преко градског Секретаријата за културу и просвету који је у овом случају био наручилац изградње, а преко Дирекције за изградњу јавних објеката као заступника (инвеститора), 1960. године покреће процес експропријације на северо-источној падини Топчидерског брда, где су се налазиле баште и летњиковци настали након парцелисања и продаје Огледног пољопривредног добра 1928. године. У првој половини 1960. године организован је интерни позвани конкурс за архитектонско решење, на којем су своје предлоге изнели архитекти Драгиша Брашован и Михаило Јанковић (испред атељеа Стадион). Пошто је одлучено да се усвоји решење Михаила Јанковића, Дирекција за изградњу јавних објеката Града Београда (касније Завод за изградњу) потписује уговор са њим 29. августа 1960. године, и почиње рад на изградњи објекта. Како је отварање објекта планирано за 1962. годину, темпо рада на објекту доста убрзан и идејни пројекат рађен као главни, те није било довољне разраде појединих детаља уградње елемената. Објект гради војно грађевинско

предузеће „Напред“.

Објекат је отворен 25. маја 1962. године као поклон Титу за 70. рођендан. Употребну дозволу добија 02. јула 1962. године, али се поправке на објекту настављају све до 1964. године, услед насталих техничких проблема са кровом, са фонтаном и са теретним лифтом, које је проузроковала брза изградња.

1978. године је расписан позвани београдски конкурс за уређење приступног платоа испред музеја, на којем је одабрано решење Марије и Бранислава Јовина, и изведене су две од три планиране фазе до 1982. године.

2.3. **Пројектанти архитектуре и други пројектанти**

15

Оригинални пројекат, 1960. година: арх. Михаило Јанковић и пројектни биро „Стадион“, уговор о пројектовању потписан са М. Јанковићем 29. августа 1960. године, а 11. новембра 1961. за израду комплетног пројектног елабората Музеја 25. мај. Биро је 03. фебруара 1962. добио и уговор за дизајн намештаја за музеј: витрине, фотеље, један компетни салон, библиотеку, намештај за биоскоп, намештај за магацине и постаменте за излагање. Биро „Стадион“ израђује архитектонско-урбанистички пројекат и за стадион ЈНА (ФК Партизан) 1948-1951. (аутори Михаило Јанковић и Коста Поповић) и припадајући Спортски парк са паркингом (арх. Мирјана Марјановић).

Пројекат пејзажне архитектуре и пошумљавања, 1961. година: пејз. арх. С. М. Милинковић.

Пројекат и израда мозаика на фасади, 1961. година: Бошко Карановић; сарадници: Маринко Бензон, Бошко Петровић, Јован Кратохвил, Лазар Возаревић.

Пројекат и израда фреске, 1961. година: Раул Голдони, Маргарита Тркуља; техничар: Иван Аузец.

Пројекат и израда рељефа, 1962. година: непознато.

Пројекат уређења приступног платоа на северо-источној падини Топчидерског брда, 1978. година (позвани београдски конкурс): арх. Марија Јовин и арх. Бранислав Јовин.

Пројекат Старог музеја, 1965. година: арх. Бранко Бон, (арх. Мирко Ненадовић према Б. Стојановићу).

Пројекат Куће цвећа, 1975. година (од 1980. године и маузолеј): арх. Стјепан Краљ; извођач: Инжењерска јединица Гардијске бригаде.

Данас недоступни део комплекса:

Пројекат Меморијалне збирке (данас Резиденција Р. Србије), 1979. година: арх. Мирко Кипчић (Загреб), ентеријер арх. Реља Костић и група аутора, грађ. инж. пуковник Никодин Јовановић.

Пројекат адаптације Резиденције у Ужичкој 15, 1971-1972. године: арх. Бранко Бон, арх. Драган Бешир (пројекат куће инж. Ацовића 1933-1934. арх. Владислав Владисављевић).

Пројекат адаптације Билијарде, 1970-1972: арх. Бранко Бон.

Пројекат адаптације Ловачке куће (оригинално словеначка брвнара, поклон СР Словеније, 25.05.1952.): арх. Игор Луначек (Љубљана).

2.4. **Остале особе или догађаји везани за објекат**

16

Јосип Броз Тито (председник СФРЈ) и Јованка Броз су сахрањени у Кући цвећа, па је тако Музеј историје Југославије и својеврсни маузолеј.

Од отварања па до данас кроз објекат и припадајући комплекс су пролазиле највише државне делегације - приликом званичних посета као и приликом одавања поште Јосипу Брозу Титу и Јованки Броз. Објекат је место ходочашћа сваког 4. маја (дан Титове смрти) и 25. маја (дан Младости).

2.5. **Значајне измене са датумима**

17

25. маја 1962. Свечано отварање.

Током 1964. године низ поправки.

1970. припајање Музеју Револуције.

1978. уклоњена каскадна фонтана и до 1982. године изведено решење Марије и Бранислава Јовина.

1982. Оснивање Меморијалног центра Јосип Броз Тито.

1996. Оснивање Музеја историје Југославије.

1997. изградња зида према Ужичкој 14. Фреска Раула Голдонија је прекривена гипс-картонским зидом, галеријски простор је преграђиван и мењан за потребе разних изложби.

Током 1990-тих је срушен ресторан, који је пословао у саставу Меморијалног центра Јосип Броз Тито, а на његовом месту је изграђена резиденција коју данас користи амбасада Ирака.

2008. је постављен гипс-картонски зид, којим је затворена фасада са унутрашње стране и узрокован низ оштећења на подовима галерија у бочним трактovima, а погоршани микроклиматски услови блокирањем отвора за природну вентилацију.

Током 2014. и 2015. уклоњени су преградни зидови у галеријском простору и рестаурисана је Голдонијева фреска, пошто је претходно уклоњен гипс-картонски зид који ју је прекривао.

2.6. **Данашња намена**

18

Музеј историје Југославије

2.7. **Постојеће стање**

19

Оригинални изглед објекта из 1962. године у потпуности је очуван. Од изградње до данас објекат се одржава, али су бројни елементи конструкције дотрајали и потребни су озбиљнији санациони радови. На објекту је извршена санација: дела електричне мреже, кишне вертикале, тоалета, депoa у приземљу, а припрема се санација система вентилације и завршетак санације електричне мреже. Потребно је извршити чишћење и санацију фасада, санацију крова и обновити све елементе архитектуре и унутрашњег уређења објекта.

3 ОПИС

3.1. **Општи опис**

20

Према идејном решењу из 1960. године, предвиђена је изградња репрезентативног објекта компактне основе у облику слова Т. Архитекта Јанковић користи денivelацију терена и улаз за публику лоцира на нижој коти у приземљу обекта у централној оси северне фасаде објекта, а сервисни улаз у депое у приземљу на источној фасади. Улаз у службене просторије и атеље се налази на спрату, на вишој коти, у залеђу објекта, централно позициониран на јужној фасади објекта, на коју се надовезује башта која је водила до резиденције у Ужичкој 15 (1997. године је парцела преграђена).

Објекат се, према архитектонској форми и техничко-технолошким карактеристикама, може сврстати у изразите представнике интернационалног стила. У домаћим стручним круговима овај период се назива и периодом „високе модерне“ како би се додатно нагласила чињеница да - захваљујући технолошком напретку и примени нових метода у изградњи - објекти имају елегантније изведене архитектонске елементе: танане елементе конструкције (међуспратне плоче, греде и стубове) од армираног и преднапрегнутог бетона, који аутору дају могућност

поигравања са архитектонским елементима, масама, материјализацијом.

У случају Музеја 25. мај аутор манипулише плановима на фасади, тако што захваљујући примени скелетног конструктивног система повлачи фасаду приземља и формира дубоку сенку, а затим користи белу мермерну облогу да истакне основне конструктивне елементе – стубове, међуспратну и кровну конструкцију, док је фасада изложбеног дела на спрату изведена у - тада новом - систему зид-завесе од алуминијума, којим се добија ефекат транспарентности објекта. На тај начин до изражаја долази централно позиционирани фасадни мозаик (аутор Бошко Карановић). Тиме се постиже више ефеката, који у зависности од положаја посетиоца/посматрача остављају визуелно упечатљив утисак, али и утисак одмерености и ненаметљивости архитектуре.

У контексту шире урбанистичке диспозиције, спрат објекта је видљив у ширем окружењу захваљујући конфигурацији терена, промишљеном позиционирању објекта и мозаику на фасади, који је визуелно истакнут као доминантни композициони елемент. У непосредној близини објекта примарни елементи архитектонског обликовања, композиција маса и елементи композиције партера диктирају перцепцију посетиоца – приступне стазе, фонтана и зеленило (нарочито пошто је изведено решење Марије Јовин и Бранислава Јовина) наглашавају централну позицију објекта на парцели; мермером обложена међуспратна и кровна конструкција и мозаик долазе до изражаја, док се остатак објекта утапа у окружење захваљујући компоновању етажа и примени транспарентне фасаде на спрату. Посматрано из непосредне близине објекта, до изражаја долазе секундарни елементи композиције – стаклено и алуминијумско фасадно платно и парапети у белом камену са нијансама у сиво-беж тону.

Посебан сегмент планирања објекта јесте био пројекат пејзажног уређења, који предвиђа зелени масив око објекта, тако што је листопадно дрвеће сађено бочно, а четинари иза објекта. На тај начин дрвеће у свако годишње доба формира тамне зелене кулисе око објекта, чиме белина фасадног платна долази у први план. Овакво партерно уређење, задржано и у пројекту Јовинових, додатно наглашава аксијалну композицију партера, која се надовезује на плато изнад Стадиона ЈНА, а у циљу формирања просторног континуитета зарад организације слетова и разних других свечаности.

Многи детаљи који се могу видети у Палати Федерације (даље СИВ) - на којој Јанковић ради истовремено са овим објектом - аналогни су детаљима у Музеју, нарочито у ентеријеру: детаљи поплочања, рукохвата и ограде на степеништу, зидне облоге, обрада парапета са грејним телима и детаљи браварије. Ипак, иако се примењују исти материјали, обрада је модернија а архитектура динамичнија и експресивнија, док СИВ задржава дух соцреализма кроз елементе класичне архитектуре, наслеђене из првобитног пројектног решења.

3.2. Конструкција

Објект у конструктивном смислу не представља посебну иновацију нити примењује посебне патенте у изградњи. Међутим, у објекту је примењен низ нових техничких решења, којима је југословенска и београдска грађевинска оператива тек овладавала у време изградње, пре свега преднапрегнутих конструкција и зид завесе на фасади.

Конструктивни систем је комбинација армиранобетонског скелетног (бочна крила и тремови) и рамовске конструкције од преднапрегнутог бетона (централни хол). Међуспратна конструкција је изведена као ситноробраста монолитна армиранобетонска плоча. Кровна конструкција је изведена као коса армиранобетонска ситноробраста плоча са анкерима за вешање таванице.

Фундирање је изведено на темељима самцима, који нису повезивани темељним

гредама због карактеристика носивог тла, и делимично на тракастим темељима, са масивном темељном стопом испод завојног степеништа.

Налик на објекат СИВ-а, који се гради у исто време као и Музеј 25. мај, уграђују се материјали из читаве земље, те објекат на тај начин и у буквалном смислу постаје југословенски: у ентеријеру камен „кирмењак“, „бели венчац“, „долит“, „сиви сопоћани“, „црна крчка“ и „сегет“; на фасадама „сегет“ и „расотица“; за поплочање трема и спољног степеништа „јабланица гранит“, „веселе“ и „рипањски гранит“. Приликом реконструкције према пројекту из 1978. употребљен је на амфитеатру и фонтани гранит „Габро“ – Јабланица, за трг шкриљац „Маће“ (црне цепане плоче) – Сирогојно и за Извор Врело бели мермер „Сивец“ – Прилеп.

Исто као и на објекту СИВ-а, фасада је изведена као зид-завеса са примарним вертикалним носачима (stick system), извођача металног предузећа „Метал“ из Београда, а профили за фасаду су допремани из Творнице лаких метала „Борис Кидрич“ у Шибенику (легура AlSiMn), док је гвожђе за арматуру допремано из железаре „Борис Кидрич“ у Никшићу. Објекат је изведен од стране домаће грађевинске оперативе у тренутку њене велике индустријске експанзије, а инсистирало се на уградњи производа домаће индустрије и домаћег порекла у максималној мери. То је често изазивало проблеме у изградњи, те је и по свечаном отварању објекат дорађиван: чекало се на испоруку делова за лифт, вршене су поправке на механизму за воду за каскадну фонтану, чекало се на испоруку делова за котларницу и систем вентилације - арх. Јанковић је већ у августу 1961. морао да мења детаље фиксне фасаде и стави прозоре за природно проветравање.

3.3. Контекст

Објекат је позициониран на северо-источној падини Топчидерског брда, у широј зони Дедиња. На овом месту се налазила Топчидерска економија, односно, Огледно пољопривредно добро које је основао Милош Обреновић 20. XII 1851. године (Економическо заведеније) као „примерну и опитну установу за све гране пољопривреде“ (Вучо, стр. 70), заједно са Апсеничким заводом који је опскрбљивао Економију радном снагом. Северни део Топчидерског брда и Савска падина представљали су током друге половине 19. века правац ширења Београда, овде се појављују први индустријски погони, а због близине пруге, Обреновачког друма и Саве (која је у том тренутку граница према Аустро-Угарској), али и због великог броја извора питке воде. Овај део града је нарочито страдао током I светског рата због сталног гранатирања са Саве ка положајима последње линије одбране Београда.

После I светског рата град наставља да се шири ка Топчидеру, а присутне су разноврсне урбане и архитектонске типологије на релативно малом подручју, али стихијски и неплански грађене. Данашњи Прокоп почиње да се насељава 1922. године и ту се формира озлоглашена Јатаган мала (уклоњена тек око 1970. са изградњом ауто-пута кроз Београд). Савска падина и даље остаје језгро индустрије Београда са обновљеним и новоизграђеним постројењима, а 1926. године почиње уређење Хајд парка. Због ширења града 1928. године је донесен нови Финансијски закон, на основу којег се приступа ликвидацији, расподели и парцелисању Топчидерске економије. Јужну страну Топчидерског брда војска узима у закуп на 99 година, обронке изнад Мокролушког потока преузимају министарства грађевине, пољопривреде, саобраћаја и ту граде своје објекте и колоније за запослене. Део на којем су се налазили виногради откупљују богати грађани и граде своје куће или засађују баште – то је део на којем се данас налази Музеј 25. мај. Суседство се мењало и градило, али мимо званичне регулације, што се и данас може уочити у физичкој структури окружења музеја.

За време II светског рата је највећи део министарстава био склоњен и расељен по приватним кућама (вилама) у Ужичкој и Толстојевој улици – то су виле које су после рата конфисковане и остале у власништву државе као државне (републичке) резиденције.

Према Генералном плану Београда из 1950. године, Топчидерско брдо је заједно са Дедињем третирано као посебно подручје града, имајући у виду значај који је ова локација имала у контексту развоја Београда, Србије и Југославије. Међутим, у каснијим итерацијама планирања кроз детаљне планове тај значај се није сагледавао и чувао, те је израђен план *Намена површина зоне Дедиња* (просторни обухват: Дедиње, Топчидерско брдо, Сењак, Бањица, Топчидер и Кошутњак) који је усвојен децембра 1969. године. Овим урбанистичко-планерским потезом су обухваћене целине које се надовезују и међусобно су просторно условљене, а третиране су као простор „двовековног надграђивања Београда“ (Б. Стојановић). Најпре, богато озелењене јавне површине, паркови и шуме које представљају плућа града и рекреативни појас који се надовезује на градско језгро, а на овом простору регистрован је и низ споменика природе. Важно је поменути и парк који окружује Музеј као интегрални, плански део амбијента, а који је у оригиналној верзији бројао 3000 стабала (165 различитих врста четинара и листопада), а саставни део уређења парка су биле и парковске скулптуре, које су током времена мењане, а које су израдили најчувенији југословенски вајари: Јован Солдатовић, Антун Аугустинчић, Сретен Стојановић, Франо Кршинић и други. Затим, на овом простору се налазе објекти од јавног и историјског значаја: Милошев конак, комплекс дворова на Дедињу, објекти Гарде, Архив Југославије, Хајдучка чесма, Споменик браниоцима Београда. На овом потезу је и низ градитељски / архитектонски значајних вила и кућа, као и ауторских дела Хаџи Николе Живковића, Драгише Брашована, Богдана Несторовића, Петра и Бранка Крстића, као и низ објеката у којима су живеле и стварале значајне личности: Бранислав Нушић, Тома Росандић, Петар Лубарда и многи други. Најзад, непосредно после II светског рата овај потез је чуван и по због локација које су биле места од значаја за илегални партијски рад и отпор окупатору током рата: Музеј 4. јули (кућа Владислава Рибникара), низ илегалних партијских штампарија, места окупљања радника за прославу 1. маја.

У том контексту, чак и савремена, новија историја овог подручја је богато набијена значењима и може се посматрати у одређеној врсти историјског континуитета, као и у контексту наслеђене урбанистичке матрице. Иако је простор вишеструко девастиран и споменичке вредности целине битно нарушене, потез Сењак, Топчидерско брдо и Дедиње је стављен под претходну заштиту као просторна културно-историјска целина.

4. ВРЕДНОВАЊЕ

4.1. Техничка вредност

Објекат не представља битну иновацију, већ у тренутку изградње ефектно примењује постојећа конструктивна, техничка и технолошка решења, директно проистекла из типологије и диктирана пројектним задатком, локацијом и урбанистичком диспозицијом објекта. Изложбени простори су у време отварања задовољавали излагачке стандарде и трендове, али услед пораста броја и врста експоната, данас се у Музеју може излагати само један део предмета на привременим поставкама, због директног излагања Сунчевој светлости. У функционалном смислу, велике стаклене површине се избегавају у музејима и галеријама, односно пожељна је њихова оријентација ка северу (у овом поднебљу). Микроклиматски услови су из тог разлога врло неповољни, нарочито у летњим месецима, јер Музеј (као и већина објеката из овог периода) нема адекватну

термичку изолацију. Галеријски простор је изложен директној сунчевој светлости због неадекватних архитектонских и техничких решења за засенчење на југо-западној и северо-западној фасади, а претераног поуздања архитекте у инсталацију вентилационог система, што је такође једна од одлика времена у којем је објекат грађен.

4.2. Друштвена вредност

Музеј 25. мај је први наменски пројектован и грађен музеј у Београду и међу првима у Србији (22. октобра 1961. је отворена Галерија збирке Бељански у Новом Саду, која се може сматрати музејским објектом). Као нова архитектонска типологија, намењена рекреацији и отворена грађанима као својеврсно место сусрета са председником и увида у његов рад, музеј је од отварања бележио велики број посета, већином организованих екскурзија, што је тренд и последњих година. Музеј је имао централно место приликом посета високих државних званичника, где се посебно одељење протокола бавило пријемом дарова и уздарјем. С обзиром на улогу Југославије као земље оснивача у Покрету Несврстаних, музеј постаје једно од кључних места након 1961. године, са повећањем броја Титових дипломатских путовања у иностранство и посета државника Југославији. Најзад, Музеј је имао централно место у прославама Дана младости, 25. маја, када би у њега пристизале штафете, поклони и писма из свих крајева земље, те се музеј и даље у широј јавности поистовећује са овим празником и слетовима на Стадиону ЈНА.

Музеј има - према старој подели по врсти експоната - 17 збирки врло разнородних предмета, са тенденцијом драстичног пораста због нових аквизиција: збирку штафета (22000 штафета); „4. мај 1980.“ (565 предмета); збирка примењене уметности (2500 пр.); старо оружје (180 пр.); микрофилмови (16675 снимака), меморијално-историјски предмети (587 пр.); документарне фотографије, негативи и албуми (2600 пр.); документи и рукописи (1300 пр.); природњачка (583 пр.); повеље, плакете, медаље и значке (1500 пр.); нумизматичка (1289 пр.); ликовна (4000 пр.); кинематографски материјал (1800 филмова); фонографска (135 грамофонских плоча); Библиотека целина Јосипа Броза Тита (1892-1980) која је од 26.12.2013. одлуком Народне библиотеке Србије проглашена за културно добро од великог значаја (15000 књига); техничка (1500 предмета); разно (850 предмета, укључујући и 2 фрагмента месечеве површине са летова мисија Аполо 11 и Аполо 17, који се сматрају експонатима непроцењиве вредности). Недавном систематизацијом је фонд Музеја историје Југославије подељен у 5 тематских збирки: Меморијални фонд Јосипа Броза Тита; Држава и политички живот; Друштвени живот – јавни и приватни; Културни живот; Ратови.

4.3. Културна и естетска вредност

Објекат је један од представника интернационалног стила у архитектури, архитектуре која је типична за почетак 1960-тих година у Југославији. Елементи архитектуре су карактеристични за Михаила Јанковића и за рад атељеа Стадион у овом периоду, на чијим се објектима доста примењује зид-завеса у комбинацији са облогом од камена на парапетима или као облога масивних фасадних елемената (обично међусpratне конструкције, назидака на равном крову и сл.). Идеја која стоји иза ове архитектуре јесте да се са што рационалнијим улагањем средстава постигне што већи функционални комфор и што квалитетније ликовно решење. Естетски и визуелни квалитети објекта су наглашени позиционирањем на коти 145.0m на Топчидерском брду, што значи да се сам објекат може сагледати из виших тачака града као визуелни репер, али је исто тако могуће из самог објекта видети репере у старом делу Београда и Нови Београд, те имати и слику о

правцима развоја града. Најзад, попут објекта СИВ-а, и Музеј 25. мај се може посматрати као објекат „тотал дизајна“, имајући у виду да је архитекта Јанковић пројектовао и детаље ентеријера, као и намештај за цели музеј, који је и данас највећим делом сачуван и у сталној употреби.

4.4. Историјска вредност

26

Објекат је значајан због своје функције као Музеј дарова и као место сусрета грађана са Титом, као и место посета бројних делегација и државника из земље и иностранства. У контексту изградње самог објекта, то је период интензивне индустријализације и модернизације грађевинске оперативе, која још увек експериментише, уходава се и лагано почиње да прати савремене тенденције и процесе у градњи. Објекат је на сваки начин делио судбину државе у којој је настао (видети поглавља 2.1, 2.3 и 2.5). Данас је један од ретких преосталих објеката који је и даље препознатљив и даље се чита у историјском кључу државне политике СФРЈ: у контексту несврстаности, самоуправљања, еманципације грађана, пораста животног стандарда, индустријализације земље.

4.5. Генерална оцена

27

Иако често занемарен, Музеј 25. мај представља једно од кључних остварења архитекте Михаила Јанковића и ателеа Стадион, и неопходно је посматрати га у контексту продукције бироа у овом периоду, када се гради и СИВ а убрзо затим и кула Централног комитета КПЈ. Музеј 25. мај представља једно од најбољих ауторских решења Михаила Јанковића, где архитекта потпуно влада ауторским процесом и води пројекат од почетка до краја, а у прилици је да примењује најквалитетније материјале и технологије тог времена и експериментише у обликовном смислу. Објекат је један од најзначајнијих примера интернационалног стила (високог модернизма) у Србији, са очуваном оригиналном функцијом и оригиналним елементима архитектуре, ентеријера и урбанистичког уређења. Музеј 25. мај је значајан и као први наменски грађен музеј у Београду, затим као музеј који чува специфичну и веома богату колекцију поклона која је по много чему јединствена у свету.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА

5.1. Главне референце

28

1. Anonim. Memorijalni centar „Josip Broz Tito“ Beograd. Izvod iz tekstova za monografiju, nepagirano.
2. Vuković, Siniša, Deset godina rada ateljea „Stadion“. Arhitektura urbanizam 25-26, Beograd, 1964, str. 44-45.
3. Вучо, Никола, *Толчидерска економија 1851-1928*. Годишњак музеја града Београда XXVIII, Београд, 1981.
4. Јевтић, Милош, Стојановић, Братислав, *Белези Братислава Стојановића*. Београд - Ваљево, 1999.
5. Marković, Tomislav, *Neimar arhitekta Mihailo Janković*. Arhitektura urbanizam 78-79, Beograd, 1976, str. 8-9.
6. Stanimirović, Ljubica (ur.), *Rekonstrukcija i uređenje slobodnih prostora Muzeja „25. maj“*. Beograd, 1978.
7. Стојановић, Братислав, *Намене површина зоне Дедиња*. Урбанизам Београда 15, Београд, 1972, стр. 10.
8. Стојановић, Братислав, *Музеј 25. мај. Реконструкција и уређење слободних простора*. Урбанизам Београда 52, Београд, 1979.
9. Стојановић, Братислав, *Меморијални центар „Јосип Броз Тито“ просторни*

оквири и перспективне могућности. Годишњак Музеја града Београда (ГМГБ) XXX, 1983, стр.161-194.

Архивска грађа:

1. Пројектна документација „Музеј дарова“, Булевар Октобарске револуције – Топчидерски венац - Качаничка, Историјски архив Београда.
2. Пројектна документација „Музеј дарова Претседника Републике“ (1960-1987.), Архив Завода за изградњу Београда.
3. Регулациони план просторне целине Дедиње (Службени лист града Београда бр.1/00), архива Урбанистичког завода Београда.
4. Архив Југославије, Фонд II-6-6 (Архив Председника Републике), фасцикла K210.
5. Архив Југославије, Фонд 62 (Министарство грађевине Краљевине Југославије), фасцикла 1605.
6. Архив Југославије, Фонд 68 (Министарство шума и рудника Краљевине Југославије), фасцикла 22.

5.2. **Визуелни материјал у прилогу**

29

Прилог 1: Историјске фотографије: колекција Милоша Јуришића

Прилог 2: снимак постојећег стања, арх. Снежана Кулишић, документација МИЈ

Прилог 3: урбанистичко решење комплекса

Прилог 4: савремене фотографије, Јелица Јовановић

5.3. **Подносилац извештаја/датум**

30

Јелица Јовановић, дипл.инж.арх. / децембар 2015.